

Beantwoording is openbaar/~~niet openbaar~~ (doorhalen wat niet van toepassing is).

Naam en fractie: Jan van Gilse, GDP/Hart
Datum indiening: 12 januari 2023
Datum antwoord: 17 januari 2023
Onderwerp: Rioleringsplan 2023-2026

Inleiding

Op de Politieke Avond van 11 januari 2023 komt het Rioleringsplan aan de orde. Naar aanleiding daarvan wenst de fractie van GDP/Hart op voorhand een aantal technische vragen te stellen:

Vraag 1

In het thans voorliggende Rioleringsplan wordt aangegeven, dat de gemeente de staat van de riolering niet volledig in beeld heeft. Eerder werd aangegeven dat we qua onderhoudsniveau bijna alles in beeld hadden. In het Rioleringsplan 2019-2022 staat: "Alle riolen zijn recent geïnspecteerd. De inspecties zijn nog niet allemaal verwerkt waardoor er nog geen compleet zicht is in de toestand van de riolering." Het in beeld brengen daarvan is door het college in juni 2022 als 'speerpunt' betiteld. In het thans voorliggende Rioleringsplan wordt echter (in 3.4) aangegeven dat we het onderhoudsniveau van slecht 20% van het rioolstelsel in kaart hebben gebracht. Hoe is dit mogelijk?

Antwoord

Het is ons niet bekend met welke kennis en gedachte deze passage destijds in het GRP 2019-2022 is opgenomen. Het beeld dat het GRP 2019-2022 hier schetst past niet bij onze huidige kennis van de beschikbaarheid van data binnen onze gemeente. Het is aannemelijk dat werd gedacht dat 'er nog wel wat zou zijn' en dat dit 'met weinig inspanning inzichtelijk kon worden gemaakt'. Dit is echter speculeren.

Vraag 2

Als oorzaak van de achterstand wordt capaciteitsgebrek genoemd. Hoe lang is al sprake van een capaciteitsgebrek? Was het niet mogelijk om voor de camera-inspecties een extern bedrijf in te huren en wat zouden daarvan de meerkosten zijn?

Antwoord

Het GRP 2019-2022 noemt al dat bij aanvang (de situatie in 2017 en 2018) de organisatie kampt met een tekort van 1,7 fte voor het uitvoeren van de rioleringsstaken. Hier komt nog bij dat de gemeente in de afgelopen periode tegenvallers (zoals langdurige afwezigheid door ziekte) heeft gehad omtrent de beschikbaarheid van vakkundig personeel. Het type inspectie dat wij toepassen bij het inspecteren van vrijverval riolering is inspectie van leidingen met rijdende camera. Dit werk besteden wij altijd uit, ook omdat wij de middelen (en kennis) niet hebben om dit zelf te doen. Desondanks moeten wij binnen onze organisatie capaciteit beschikbaar maken om het werk voor te bereiden, aan te besteden en te controleren. Ook moeten nadien de resultaten worden verwerkt in het beheersysteem en zou de cyclus moeten worden vervolgd met het maken van een maatregelplanning en de uitvoering daarvan.

Vraag 3

Uitgangspunt is dat elke rioolbuis eens per 12 jaar met een camera wordt gecontroleerd. Dit uitgangspunt wordt al geruime tijd niet gehaald. In het Rioleringsplan wordt aangegeven dat, om een inhaalslag te kunnen maken, het budget voor inspectie met maar liefst 50% moet worden verhoogd. De rioolheffing is de afgelopen jaren echter al sterk verhoogd, ook toen met als argument dat meer inspectie nodig was. Hoeveel is in de periode 2019-2022 aan inspecties uitgegeven en hoeveel zal daaraan in de periode 2023-2026 jaarlijks worden uitgegeven?

Antwoord

Wij hebben de rioolheffing de afgelopen jaren alleen met een correctie voor inflatie verhoogd. Hierbij hebben wij de rioolheffing niet nog extra verhoogd met een autonome stijging, hoewel wij deze autonome stijging wel in het GRP 2019-2022 hebben ingecalculeerd. Door meevallers anderzijds, zijn de lasten afgelopen periode lager gebleven dan geraamd en is de algemene trend van de balans positief uitgevallen. Dit heeft er toe geleid dat de huidige stand van de egalisatievoorziening riolering hoger is dan wij vier jaar geleden hebben voorspeld.

Afgelopen vier jaar hebben wij alleen in 2022 op grote schaal rioolinspecties uitgevoerd. De kosten hiervoor zijn, voor zover wij nu weten, € 220.000,-. Komende jaren ramen wij de jaarlijkse kosten voor inspectie van vrijval riolering op € 260.000,- excl. btw (inclusief reiniging). Dit komt ongeveer overeen met 3,5 % van de totale lasten.

Vraag 4

Toenmalig wethouder Hendriks gaf op 22 juni 2022 aan dat naast camera-inspectie ook de afschrijvingstermijn zou kunnen worden gehanteerd om de staat van onderhoud van rioolleidingen te kunnen inschatten. Is van alle rioolleidingen de leeftijd bekend en is elders ervaring opgedaan met deze meetmethode?

Antwoord

Het maken van een prognose van de vervangingsopgave van riolering voor de lange termijn is noodzakelijk om een gedegen plan te maken voor de ontwikkeling van het tarief van de rioolheffing. Deze prognose is dan ook vrijwel altijd onderdeel van een GRP, zowel in onze gemeente als daarbuiten.

Voor het maken van een langetermijnprognose van de vervangingsopgave kan gebruik worden gemaakt van een levensduurverwachting. Eventueel kunnen rioolinspectieresultaten worden gebruikt om de restlevensduur van bestaande rioolleidingen 'beter' te voorspellen. Feit blijft dat het einde van de levensduur zich lastig laat voorspellen als objecten nog niet nabij het einde van de levensduur zijn.

Voor ons GRP maken wij gebruik van een (vaste) levensduurverwachting. Dit is in den lande een gebruikelijke methode en, voor zover wij weten, ook toegepast in het GRP 2019-2022 en de GRP'en van voorgaande gemeenten. Wij hanteren hierbij een levensduurverwachting van 70 jaar. Dit is iets hoger dan de traditionele (en veilige) waarde van 60 jaar die lang gangbaar is geweest. De reden voor onze keuze is het feit dat wij steeds vaker zien dat riolering langer dan 60 jaar mee gaat en de wetenschap dat de grondslag in Bussum stabiel is.

Vraag 5

Opnieuw wordt in het Rioleringsplan aangegeven dat de egalisatiereserve minder is aangesproken dan verwacht, omdat projecten zijn uitgesteld (en minder rente hoefde te worden betaald). Welke uitgestelde projecten betreft het? En zijn daar ook andere (niet geplande) projecten voor in de plaats gekomen? In de begroting wordt ieder jaar een groot beslag gelegd op vele miljoenen die niet worden uitgegeven, omdat projecten worden uitgesteld (naast de egalisatiereserve gaat het ook altijd om geld voor herinrichting van de straat, groen, straatmeubilair etc.). Hoe krijgen we meer grip op die projecten?

Antwoord

Bij vrijwel alle investeringsprojecten die wij noemen in het GRP 2019-2022 is sprake geweest van uitstel. Capaciteitsgebrek is hierbij de hoofdoorzaak. Ook de doorlooptijd van (de voorbereiding van) projecten is onderschat. Hierbij speelt mee dat integrale afstemming met andere opgaven in de openbare ruimte ook vaak tot uitstel leidt. Ook procedures die wij bij de voorbereiding doorlopen kunnen vertragend werken. Denk hierbij aan scopewijziging of participatie.

Wij zijn voornemens om komende jaren de nodige aandacht te geven aan het maken van zorgvuldige plannings- en uitgavenprognoses voor investeringsprojecten. Plannen blijft echter lastig omdat vertragende factoren vooraf nog niet zichtbaar zijn.

De afgelopen vier jaar hebben wij vrijwel geen nieuwe rioleringsprojecten in ons investeringsprogramma geïntroduceerd. Wel is de scope van de opgaven in Muiderberg verder ingevuld en daarmee is de opgave veel groter geworden dan vier jaar geleden werd voorzien.

Vraag 6

Er staan voor de komende drie jaar grote investeringen voor rioolvervanging op de begroting (respectievelijk 11 mln., 11 mln. en 7 mln.). Gelet op het trackrecord in het daadwerkelijk uitvoeren van geplande projecten, in combinatie met het huidige capaciteitsgebrek, hoe realistisch is het dat we deze hoeveelheid werk dit keer daadwerkelijk gaan uitvoeren? Dit mede met het oog op het beslag dat deze projecten leggen op de budgetten voor groen, herinrichting wegen, straatmeubilair etc.

Antwoord

Bij het maken van de planning was binnen de gemeentelijke organisatie de veronderstelling dat de planning redelijkerwijs haalbaar is. Wij stellen de planning doorlopend bij op basis van ons actuele inzicht. Normaliter doen wij dit via de P&C-producten.

Bij de voorbereiding en uitvoering van projecten maken wij, meer dan bij andere taken, op grote schaal gebruik van de inhuur van mankracht. Dit maakt dat realisatie in mindere mate afhankelijk is van de capaciteit van onze eigen organisatie, hoewel de markt voor capabele krachten op dit moment ook schaars is.

Informatieve vragen van feitelijke en/of technische aard

Anderzijds kunnen wij nu niet voorzien wat het gehele proces van het doorlopen van alle projecten ons gaat brengen. Om hier een voorbeeld van te geven: wij weten nog niet welke keuzes wij gaan maken bij het afstemmen van het geplande rioolwerk in Muiderberg met de aanleg van het warmtenet.

Vraag 7

Op pagina 37 van het Rioleringsplan staat dat de rioolheffing meer gaat stijgen dan de indexering. Dit jaar met 1%, volgend jaar en het jaar daarop met 2,5%. Aangezien de inflatiecorrectie al behoorlijk hoog is, zal dat mogelijk een lastenverzwaring van 10% of meer per jaar tot gevolg hebben. Op pagina 38 staat zelfs dat het de bedoeling is om de komende 30 jaar de rioolheffing meer dan te verdubbelen en dat het tarief in 2045 naar verwachting op € 350,- komt en vervolgens door zal stijgen naar € 462,-. Daar komt de inflatie dan nog bovenop, die hierin niet is meegerekend. In het Rioleringsplan 2019-2022 staat echter: *"Naar verwachting moet het rioolheffingstarief tot 2045 stijgen tot € 250,- exclusief prijscorrectie. Volgens de huidige inzichten kan het tarief daarna constant blijven en later zelfs dalen (exclusief prijscorrecties). Daarmee zijn de vooruitzichten op lange termijn gunstig te noemen."*

Wat is er gewijzigd, dat de eerdere prognose op een dergelijke ingrijpende wijze moest worden bijgesteld?

Antwoord

Wij zijn van mening dat wij nu een beter inzicht hebben in de kosten van rioleringszorg dan men had ten tijde van het opstellen van het GRP 2019-2022. Hoewel dit moeilijk is te achterhalen, vermoeden wij dat met name de kosten van vervangen en afkoppelen zijn onderschat. De verschillen zijn echter divers en ook op andere onderdelen menen wij nu dat destijds sprake is geweest van een onderschatting, zoals regulier onderhoud van riolering. Destijds werd ook anders gedacht over het toerekenen van compensabele btw aan de rioolheffing.

Hiernaast zijn in de tussentijdse periode ook de prijzen gestegen.

Vraag 8

In veel andere gemeenten worden de kolken eenmaal per jaar doorgespoten. Wij kiezen voor 1,5 maal per jaar. Het zijn er ruim 20.000, dus dat lijkt een behoorlijke kostenpost. Waarom kiest Gooise Meren ervoor om 50% vaker door te spuiten? Heeft dit wellicht te maken met het feit dat wij afgevallen blad in veel straten laten liggen, waardoor vaker verstopping optreedt?

Antwoord

Wij kiezen er voor om kolken éénmaal per jaar te reinigen na een periode van hevige bladval (het najaar) en nog een geselecteerd aantal kolken nogmaals in het voorjaar als bloesemrijke bomen voor veel natuurlijk afval op straat zorgen. Een aantal gemeenten kiest voor éénmaal per jaar reinigen, maar veel gemeente reinigen ook vaker (ook twee keer per jaar komt veel voor).

Het reinigen van kolken wordt steeds belangrijker, omdat het reinigen meer doelen dient dan alleen het voorkomen van plasvorming. Steeds meer kolken leiden water van de straat naar gescheiden systemen voor regenwaterafvoer naar de sloot of voor infiltratie in de bodem. Met dit proces worden verontreinigingen via het regenwater ook in het buitenwater en in de bodem geloosd.

Een uitgebreid onderzoek van STOWA en Stichting Rioned naar het functioneren van regenwaterriolering in de gemeente Almere, dat is gepubliceerd in 2016, toont aan dat het vaker reinigen van kolken de vuiluitworp van regenwaterriolen beperkt. Overigens noemt hetzelfde onderzoek dat de gemeente Almere haar kolken maar liefst zes keer per jaar reinigt.

Systemen voor infiltratie van regenwater zijn, anders dan traditionele vrijvervalriolen, zeer gevoelig voor verontreiniging.

Omdat ook deze systemen in steeds grotere mate in onze gemeente aanwezig zijn, wordt het belang van kolken reinigen alleen maar groter.

Vraag 9

In het Rioleringsplan wordt in de diverse scenario's de mogelijkheid tot kostenverlaging met een half procent genoemd. Dat zet weinig zoden aan de dijk, maar is in elk geval iets. Het scenario waarin het huidige tarief alleen voor inflatie wordt gecorrigeerd, wordt onhaalbaar genoemd: er wordt gesuggereerd dat ons rioolstelsel dan over een aantal jaren bij wijze van spreken zou instorten. Kunnen de huidige kostenposten niet nog een kritisch worden bekeken, om te zien of ergens kan worden bezuinigd? En kan daarbij ook worden gekeken naar de deelname aan het regionale project BOWA/ISARIZ? Leidt deelname aan dat project wel tot een kostenbesparing, gelet op het feit dat we het jaren zonder hebben gedaan? En zo ja, tot welke besparing? Wat zijn de jaarlijkse kosten (in geld en fte's) van deelname aan het project?

Het bepalen van de tariefsontwikkeling is een zeer complex vraagstuk. Deze complexiteit wordt veroorzaakt door vele factoren, waaronder het activeren van investeringen, het toerekenen van compensabele btw en het (wel of niet) toedelen van kosten aan de rioleringszorg (denk aan: straatvegen, baggeren, verdeling van kosten bij integrale projecten, etc.). Om een beeld te creëren van de kwaliteit van onze dienstverlening, en in het verlengde daarvan: de staat van de riolering, bij het gelijk houden van het tarief, geef ik onderstaande voorbeeld.

In 2022 bedroeg de afschrijving van activa ten laste van de rioolheffing € 1.336.000,-. De totale vervangingswaarde onze assets (riolering, gemalen, randvoorzieningen, etc.) ramen wij op € 285.000.000,-. Als wij de het tarief niet zouden willen laten stijgen, zouden wij ook de kapitaallasten en daarmee de jaarlijkse afschrijving niet moeten laten stijgen. Dit zouden wij kunnen bereiken door de jaarlijkse uitgaven op de lange termijn gelijk te stellen aan, of in ieder geval te maximaliseren tot, het niveau van de huidige jaarlijkse afschrijvingslast, oftewel: € 1.336.000,-. Gegeven de verwachte kosten van vervangen, zouden wij de vervangingscyclus moeten rekken tot 216 jaar. Dit is verre van een realistisch scenario.

Wij beschouwen het alternatieve scenario, waarbij wij de jaarlijkse stijging met 0,5-procentpunt beperken tot 2,0 %, als een relatief sober scenario. Als wij dit zouden volgen, moeten wij zeker kritisch kijken naar investeringen.

Het samenwerken in de regio, wat in onze regio via BOWA/ISARIZ verloopt, is in 2011 geïntroduceerd via het Bestuursakkoord Water. Samenwerkingen onder de vlag van dit akkoord zijn juist gestart met de ambitie om kosten te besparen en kwetsbaarheid van personele bezetting het hoofd te bieden. Het besparen van kosten willen wij met name bereiken door bepaalde taken in gezamenlijkheid uit te voeren.

Onze jaarlijkse financiële bijdrage voor BOWA bedraagt circa € 1.500,-. De ambtelijke tijdsbesteding schatten wij op 5 fte per jaar.

Naar ons weten werken alle gemeenten in Nederland op enige manier samen in een regio, zoals die 12 jaar geleden in het kader van het Bestuursakkoord Water zijn opgericht. Wij hebben er geen weet van dat er regio's of gemeenten zijn dit een dergelijke samenwerking willen beëindigen.

Vraag 10

Op 22 juni 2022 is door de heren E.P. Vlaanderen (GDP/Hart) en Th. Fambach(D66) – onder verwijzing naar dergelijke voorschriften in de gemeenten Huizen en de drie BEL-gemeenten – gevraagd of ook in Gooise Meren niet een maximaal percentage verharding van particuliere tuinen kon worden voorgeschreven. Volgens het college zou een dergelijk voorschrift bijdragen aan de doelstellingen die de gemeente heeft gesteld, maar is dat verder een politieke keuze. Zit een dergelijk voorschrift in de pen van het college? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Vooralsnog heeft het college de ambitie om inwoners en bedrijven vooral te informeren en te stimuleren en niet zozeer te verplichten. Een voorschrift om een maximum te stellen aan het verharden van tuinen zouden wij, als we dat al zouden willen, kunnen regelen in een verordening of later in het nog vast te stellen omgevingsplan.

De wet stelt ons verplicht om regels die wij stellen te handhaven. Wij verwachten dat handhaving van dergelijke regels tijdrovend en moeilijk uitvoerbaar is en bovendien op veel weerstand stuit.

Ook moet het stellen van dergelijke regels gepaard gaan met een gebiedsaanwijzing. De gemeente moet in dat geval motiveren waarom de regels specifiek voor een bepaalde groep bewoners en bedrijven geldt. Het zou logisch zijn dat wij een gebied aanwijzen waar gerelateerde problematiek speelt én waar oplossingen anderzijds niet haalbaar zijn. Tot dusverre hebben wij niet geconstateerd dat dit op enige plek in onze gemeente het geval is.

Het is ook niet bekend hoeveel vermindering van verharding (in de zin van vierkante meters) wij kunnen realiseren met een regeling. De aanwezigheid van verharding in tuinen leidt ook niet altijd tot een afvoeropgave van hemelwater voor de gemeente en niet overall is afvoer van hemelwater even ongewenst of een knelpunt. Wij vermoeden dat de kosten voor uitvoering van de regels omtrent het verharden van tuinen relatief hoog zijn ten opzichte van het te behalen rendement.

Vraag 11

De heer E.P. Vlaanderen (GDP/Hart) heeft op 22 juni 2022 geopperd om de hoogte van de rioolheffing variabel te maken, in die zin dat deze mede afhankelijk wordt gemaakt van het percentage verharding. Namens het college is toen geantwoord dat een dergelijke regeling voor zover bekend nog nergens bestaat, maar dat het interessant zou zijn om dit bij wijze van experiment in te voeren, omdat het de doelstellingen van de gemeente zou ondersteunen. Is iets met deze suggestie gedaan? Zo nee, waarom niet?

In het GRP hebben wij niet concreet het plan opgenomen om het tarief van de rioolheffing te differentiëren op basis van de op het perceel aanwezige verharding. Ook hebben wij niet concreet het plan opgenomen om de mogelijkheden voor het invoeren van een dergelijk heffing te inventariseren. Wel hebben wij het plan voorgenomen om de mogelijkheid en wens te onderzoeken om over te stappen naar een heffingsstrategie op basis van de in 2021 door de Stichting Rioned geïntroduceerde Riool- en Waterzorgheffing (modelverordening).

Het differentiëren op basis van de op het perceel aanwezige verharding doet in onze ogen recht aan het principe van 'de vervuiler betaald' en zou ook een stimulans zijn om tuinen te vergroenen. Wij verwachten echter dat het toepassen van deze heffingsstrategie zeer tijdrovend zal zijn en moeilijk uitvoerbaar. Bovendien zou deze tot de nodige weerstand kunnen leiden en het maken van bezwaar. Om deze reden hebben wij vooralsnog geen plannen om hier concreet mee aan de slag te gaan.